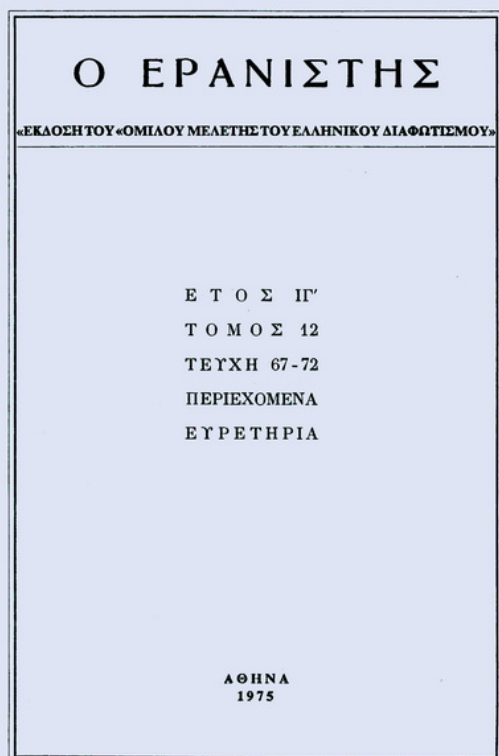

The Gleaner

Vol 12 (1975)

Ιωάννης (Ιβάν) Σελιμίνσκι

Ν. Δ. Σωτηράκης

doi: [10.12681/er.9143](https://doi.org/10.12681/er.9143)

Copyright © 2016, Ν. Δ. Σωτηράκης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Σωτηράκης Ν. Δ. (2016). Ιωάννης (Ιβάν) Σελιμίνσκι. *The Gleaner*, 12, 81–93. <https://doi.org/10.12681/er.9143>

ΙΩΑΝΝΗΣ (IBAN) ΣΕΛΙΜΙΝΣΚΙ

Ἐρευνώντας πρὶν ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια¹ τὰ μαθηματικὰ χειρόγραφα τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης στάθηκα μὲ δισταγμούς μοι μπροστὰ στὸ καλοδιατηρημένο χειρόγραφο, ἀρ. 1226, ἐπιγραφόμενο : Ἀριθμητικὴ συνταχθεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου Φρανκόρου² γαλλιστὶ μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ Ἰωάννου Σελιμίνσκη τῷ 1828 ἐν Φιλιππουπόλει τῆς Θράκης ἐπὶ τῆς ἐκεῖ σχολαρχίας μου.

Τοὺς εὐλόγους δισταγμούς μοι μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ χειρόγραφο προκάλεσε, πρῶτα - πρῶτα, τὸ ξενικὸ ὄνομα τοῦ μεταφραστῆ καὶ ὕστερα ὁ κάπως ἄτακτος καὶ ἀποσπασματικὸς τρόπος τῆς ἐργασίας του. Ἀλήθεια, πῶς νὰ συμβιβάσει κανεὶς καὶ νὰ ἐξηγήσῃ στὸ ἴδιο χειρόγραφο τὴ χρονολογικὴ σημείωση τῆς ἀρχῆς : τῷ 1828, Σεπτεμβρίου 3 ἐν Φιλιππουπόλει γιὰ τὴ μετάφραση μὲ μιὰ δεύτερη σημείωση στὸ τέλος τῆς Ἀριθμητικῆς (σελ. 220, § 89) ποὺ καταλήγει : Τέλος τῇ 22 Αὐγούστου 1830 ἐν Γαλάζῳ. Ἀκολουθεῖ ἀμέσως ἡ ἐπιγραφή : Βιβλίον Β', Στοιχειώδης Ἀλγεβρα, μὲ νέα σελίδωση ἀπὸ 1 ἕως 142. Ἡ ἀρίθμηση ὅμως τῶν παραγράφων συνεχίζεται μὲ τὸν αὐξοντα ἀριθμὸ τοῦ Α' βιβλίου (τῆς Ἀριθμητικῆς). Τὸ δεύτερο αὐτὸ βιβλίον κλείνει μὲ μιὰ τρίτη χρονολογικὴ σημείωση στὸ τέλος : Μετεφράσθη ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ

1. Βλ. Ν. Σωτηράκη, *Συμβολὴ στὴν ἔρευνα τοῦ ἑλληνικοῦ διαφωτισμοῦ. Τὰ Μαθηματικά ἐπὶ Τουρκοκρατίας*, Ἀθῆναι 1962. Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν τόμο τῶν διαλέξεων τῆς Ἑλληνικῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1961. Ἐπίσης, παλαιότερα, Ν. Σωτηράκη, *Βενιαμὴν Λέσβιος*, ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ π. «Ποιμὴν» τῆς Μητροπόλεως Μυτιλήνης, Μυτιλήνη 1935.

2. Πρόκειται γιὰ τὸ γάλλο Μαθηματικὸ L.B. Francoeur. Ὁ Σάθας στὴ

«Νεοελληνικὴ Φιλολογία» βιογραφώντας τὸν Ἰωάννη Τσελεπή, διδάσκαλο τῶν Μαθηματικῶν στὴ Σχολὴ τῆς Χίου ἀπὸ τὸ 1803 ὡς τὸ 1822 (σφαγὴ καὶ ἐξανδραποδισμὸς τῆς Χίου), ἀναφέρει ὅτι «μετέφρασε τὰ μαθηματικὰ τοῦ ἐν Πίζῃ διδασκάλου του Depaolo καὶ τὰ τοῦ Γάλλου Francoeur (Cours complet des mathématiques pures)». Ἴσως νὰ πρόκειται γιὰ τὸ ἴδιο μαθηματικὸ βιβλίον τοῦ Francoeur ποὺ ἔχει μεταφράσει καὶ ὁ Σελιμίνσκι.

1832 παρὰ Σελιμίνσκη, γιὰ νὰ ἀκολουθήσει πρὸς τὸ τέλος τοῦ χειρογράφου : α) Κεφάλαιον στοιχειῶδες τῆς ἐρμηνείας τῶν λογαρίθμων καὶ περὶ χρήσεως αὐτῶν καὶ β) Διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν μαθητῶν μου : Συντομωτάτη περίληψις τῆς θεωρίας τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ προβλήματα δι' ἐπίλυσιν διάφορα ἐμπερικλείοντα ὅλα τῆς Ἀριθμητικῆς τὰ πάθη καὶ τρόπους.

Ἀπὸ τὴν ἀποσπασματικὴ αὐτὴ μετάφραση τοῦ μαθηματικοῦ βιβλίου τοῦ Francoeur καὶ τὶς διάφορες χρονολογικὲς σημειώσεις μέσα στὸ σῶμα τοῦ κειμένου βγαίνει μὲ σιγουριά σὰν πρῶτο συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἰωάννης Σελιμίνσκι ἀπὸ τὸ 1828 ἕως τὸ 1832 δίδαξε στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς Φιλιππούπολης, τοῦ Γαλατσίου καὶ τοῦ Βουκουρεστίου τὰ Μαθηματικὰ τοῦ Francoeur, σὰν σχολάρχης στὴ Φιλιππούπολη, σὰν καθηγητὴς στὸ Γαλάτσι καὶ στὸ Βουκουρέστι. Παρὰ ταῦτα προβάλλονταν γιὰ μένα διάφορα ἄλλα ἐρωτήματα πού χρειάζονταν ἐρευνα καὶ ἀπάντηση γιὰ τὴ συμπλήρωση τῆς πνευματικῆς προσωπικότητος τοῦ Σελιμίνσκι (ὁ ἴδιος στὸ ὄνομά του χρησιμοποιεῖ τὴν κατάληξη-η καὶ σπανίως -ι). Ἀνάτρεξα στὸ πολύτιμο ἔργο τοῦ Τρ. Εὐαγγελίδη, «Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας» εἰδικώτερα γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς Θράκης καὶ τῆς Ρουμανίας, ἐνῶ παράλληλα συμβουλευθῆκα τὴν ἐρευνήτρια τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν δίδα Ρωζάνη Ἀργυροπούλου, ἡ ὁποία μοῦ ἐξασφάλισε, ὕστερα ἀπὸ ἀλληλογραφία τοῦ Ε.Ι.Ε. μὲ ἀντίστοιχό του βουλγαρικὸ ἴδρυμα, ἓνα ἐπίσημο βιογραφικὸ σημείωμα γιὰ τὸν «Ἰβάν Σελιμίνσκι», ὁ ὁποῖος κατατάσσεται ἀπὸ τὴ σύγχρονη βουλγαρικὴ ἐπιστῆμη ἀνάμεσα στοὺς ἐθνικοὺς διαφωτιστὲς καὶ σκαπανεῖς τῆς βουλγαρικῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἀπὸ τὴν ἐρευνα τῶν χειρογράφων 1222 - 1227³ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης σὲ σύγκριση μὲ τὸ ἐπίσημο βουλγαρικὸ σημείωμα καὶ ἄλλες πληροφορίες γιὰ τὸν Ἰ. Σ. ἀπὸ ἑλληνικὲς πηγὲς μποροῦμε νὰ σχεδιάσουμε τὸ πνευματικὸ - πολιτικὸ πορτραῖτο τοῦ Σελιμίνσκι σὲ σχέση μὲ τὴ δραστηριότητά του ὅτὸ χῶρο τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ γενικώτερα τοῦ βαλκανικοῦ διαφωτισμοῦ. Θὰ σταθοῦμε κυρίως στὰ χειρόγραφα - αὐτόγραφα του⁴ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

3. Ἀπὸ λάθος ὁ Τρ. Εὐαγγελίδης ἀποδίδει στὸν Ἰ. Σ. καὶ τὸ χφ. 1228, τὸ ὁποῖο ὅμως εἶναι τελείως ἄσχετο.

4. Δὲν ἔχω καμιὰ ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται γιὰ αὐτόγραφα του. Αὐτὸ βγαίνει ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν ἐνιαῖο γρα-

φικὸ χαρακτῆρα σὲ ὅλα, ἀλλὰ προπάντων ἀπὸ τὸ χφ. 1227, ὅπου ἀναφέρεται σὲ περιστατικὰ τῆς ζωῆς του καθαρὰ ἀτομικὰ καὶ ἰδίως σὲ λόγους πού ἔχει ἐκφωνήσει σὲ διάφορα μέρη ὅπου ἐδίδασκε.

Καί, πρώτα - πρώτα, μιὰ γενική παρατήρηση γιά τή γλώσσα τῶν χειρογράφων του. Παρόλο πού ὁ Ι. Σ. ὀλοκλήρωσε τήν ἑλληνική του μόρφωση κυρίως στή Σχολή τῶν Κυδωνιῶν (1817 - 1821) ἐπὶ τῆς σχολαρχίας τοῦ Θεοφίλου Καΐρη καί τοῦ Γρηγορίου Σαράφη, κατὰ τήν περίοδο πού ἐπικρατοῦσε τὸ μεταβενιαμικὸ συντηρητικὸ γλωσσικὸ καθεστῶς⁵, ἐν τούτοις στὰ χειρόγρατά του, καί κυρίως στὸ μαθηματικὸ (ἀρ. 1226), μεταχειρίζεται τήν ἀπλή κοινὴ γλώσσα: «... θέλοντας νὰ προσδιορίσωμεν τὸ ἐκ τῆς ἐνώσεως πολλῶν ὁμοίων πραγμάτων συγχείμενον μέγεθος καί διὰ λόγου νὰ τὸ καταστήσωμεν καταληπτὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους μὴν ἔχοντας εἰσέτι γνῶσιν ἀκριβῆ, πρῶτον μὲν λαμβάνομεν ἐξ αὐτοῦ ἐν ὀρισμένον μὲν καί γνωστὸν μέρος, ἀλλὰ πραγματικόν, ὀνομάζοντες τοῦτο μονάδα...».

Σὲ ὅλα του τὰ χειρόγραφα ὁ Ι. Σ. διατηρεῖ τήν ἀπλή αὐτὴ λόγια γλώσσα, χωρὶς μάλιστα νὰ διστάζει ἐδῶ κι' ἐκεῖ νὰ χρησιμοποιοῖ καί τύπους τῆς ὁμιλούμενης κοινῆς. Ἡ σταθερὴ χρήσις τῆς ἀπλῆς λόγιας γλώσσας σὲ ὅλη του τήν ἑλληνικὴ συγγραφικὴ ἐκπαιδευτικὴ δραστηριότητα μαρτυρεῖ πνευματικὴ ἀνεξαρτησία καί ἐλευθερία γνώμης ἀπέναντι στοὺς δασκάλους του καί ἰδιαίτέρως στὸ Θεόφιλο Καΐρη, πού τόσο στὰ χειρόγραφα τῶν φυσικομαθηματικῶν συγγραμμάτων του, ὅσο καί στή διδασκαλία του χρησιμοποιοῦσε δυσκίνητη ἀττικίζουσα γλώσσα.⁶

Μποροῦμε νὰ θεωρήσουμε βέβαιον ὅτι ὁ Ι. Σ., πρὶν ὀλοκληρώσει τήν ἑλληνικὴ παιδεία του στή Σχολή τῶν Κυδωνιῶν, εἶχε ἀποκτήσει μιὰ στοιχειώδη ἑλληνικὴ παιδεία στήν πατρίδα του Σέλιμνο (σημερινὸ Σλίβεν τῆς Βουλγαρίας), ὅπου γεννήθηκε τὸ 1799. Σὲ ἡλικία 13 ἐτῶν ὀρφάνεψε ἀπὸ πατέρα καί τὸν ἐπόμενο χρόνο ἀπὸ μητέρα σὲ ἐπιδημία χολέρας. Ὡς τὴν ἡλικία, λοιπόν, τῶν 14 - 15 ἐτῶν πρέπει νὰ εἶχε ἀποκτήσει τὰ πρῶτα στοιχειώδη ἑλληνικὰ γράμματα, ἀφοῦ στή Σέλιμνο «κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπῆρχον ἑλληνικὰ σχολεῖα εἰς ἃ ἐφοίτων ἀνατρεφόμενα ἑλληνοπρεπῶς τὰ τέκνα τῶν Βουλγάρων».⁷

Σύμφωνα μὲ τίς ἐπίσημες βουλγαρικὲς πηγές πού ἔχω στή διάθεσή μου ὁ Ι. Σ. ἐγκατέλειψε τήν πατρίδα του στίς 20 Αὐγούστου 1814 σὲ ἡλικία 15 ἐτῶν καί πῆγε στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου φαίνεται νὰ ἔμεινε ἐπὶ 3 περίπου χρόνια συνεχίζοντας τήν ἑλληνικὴ του μόρφωση, ὥσπου

5. Βλ. Ν. Σωτηράκη, *Βενιαμὴν Λέσβιος*, σ. 58.

6. Βλ. Ν. Σωτηράκη, *Θεόφιλος Καΐρης*, ἓνας πρόδρομος τῆς σύγχρο-

νης ἐπιστήμης. Ἀνάτυπον ἐκ τῶν «Μικρασιατικῶν Χρονικῶν» Ζ' (1957), σ. 116 κ.ἐ.

7. Τρ. Εὐαγγελίδης, *ξ. ἀ.*, σ. 344.

τὸ 1817 τὸν βρίσκουμε σπουδαστὴ στὴ Σχολὴ τῶν Κυδωνιῶν. Ἀκολούθησε ἡ καταστροφὴ τῶν Κυδωνιῶν (3 Ἰουνίου 1821) καὶ ὁ Ι. Σ. βρίσκεται πρόσφυγας μὲ τοὺς δασκάλους του καὶ τοὺς συμμαθητὲς του στὰ Ψαρά καὶ ἀπὸ 'κεῖ στὴν ἐπαναστημένη Ἑλλάδα, ὅπου συμμετέχει στὸν ἐλληνικὸ ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα ὥς τὸ 1823, ὅποτε φεύγει στὴν Ἰταλία καὶ ἀπὸ 'κεῖ στὴν Αὐстроουγγαρία. Στὸ 1824 βρίσκεται στὸ Μπρασόβ τῆς κεντρικῆς Βλαχίας καὶ στίς 26 Σεπτεμβρίου 1825 ξαναγυρίζει στὴν πατρίδα του Σέλιμνο (Σλίβεν), ὅπου ιδρύει τὸ σύλλογο «Ἐθνικὴ Ἀδελφότης»⁸.

Ὅπως εἶδαμε στὸ χειρόγραφο τῆς Ἀριθμητικῆς, ὁ Ι. Σ. ἔχει ἀναλάβει τὴ σχολαρχία τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου τῆς Φιλιππούπολης καὶ ἀρχίζει τὴ μετάφραση τῆς Ἀριθμητικῆς τοῦ Francoeur τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1828, γιὰ νὰ τελειώσῃ τὸ πρῶτο βιβλίον στὸ Γαλάτσι τῆς Βλαχίας στίς 22 Αὐγούστου 1830, δηλαδὴ ὕστερα ἀπὸ δυὸ χρόνια. Ἡ συνέχεια τῆς μετάφρασης μὲ τὸ Β' μέρος (στοιχειώδης Ἀλγεβρα) γίνεται καὶ τελειώνει στὸ Βουκουρέστι : *Μετεφράσθη ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1832 παρὰ Σελιμίνσκῃ*. Μποροῦμε λοιπὸν νὰ ποῦμε μὲ βεβαιότητα ὅτι ὁ Ι. Σ. διδάσκει σ' αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς πενταετίας 1828 - 1832 σὲ ἐλληνικὰ σχολεῖα τῆς Φιλιππούπολης, τοῦ Γαλατσίου καὶ τοῦ Βουκουρεστίου, δηλ. τῆς Β. Θράκης καὶ τῆς Βλαχίας. Ἀλλὰ καὶ ὅλη του ἡ κατοπινὴ ἐκπαιδευτικὴ δραστηριότητα ἀναπτύσσεται, τὸ ἴδιο, σὲ σχολεῖα τῆς Βλαχίας, ὅπως θὰ δοῦμε. Τὸ παράδοξο εἶναι ὅτι συνεχῶς ἀλλάζει σχολεῖα καὶ αὐτὸ ἴσως νὰ ὀφείλεται σὲ κάποια ἰδιαίτερη ἐθνικιστικὴ ἀποστολὴ ποὺ εἶχε θέσει στὸν ἑαυτὸ του : νὰ ὀργανώσει δηλαδὴ τὶς βουλγαρικὲς κοινότητες τῆς Βλαχίας καὶ νὰ τοὺς καλλιεργήσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ βουλγαρικοῦ ἐθνικοῦ διαφωτισμοῦ, ἰδίως μετὰ τὸ ρωσοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1828 - 29.

Οἱ χρονολογικὲς αὐτὲς ἐνδείξεις τῆς αὐτόγραφης Ἀριθμητικῆς του καὶ ἀρκετὲς ἄλλες, ἰδίως ἀπὸ τὸ χειρόγραφο 1227 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ παρακολουθήσουμε τὴν ἐκπαιδευτικὴ δραστηριότητα τοῦ Ι. Σ. ὥς τὸ 1839 ἐπὶ μιᾷ ὑπερδεκαετία :

Στὸ χφ. 1227 ἔχει περιλάβει τὰ κυριώτερα παραεκπαιδευτικὰ ἔργα του καὶ κυρίως λόγους ποὺ ἔχει ἐκφωνήσει στὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα, ὅπου διδάξε, καὶ κυρίως στὴ Βλαχία ὅπου εὐημεροῦσαν ἐλληνικὲς παροικίαι καὶ διατηροῦσαν σχολεῖα, στὰ ὁποῖα φοιτοῦσαν καὶ παιδιὰ τῶν

8. Πληροφορία ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνη βουλγαρικὴ πηγή.

βουλγαρικών παροικιών. Τὰ στοιχειώδη βουλγαρικά σχολεῖα εἴταν τότε ἐλάχιστα καὶ ἀναπτύχθηκαν πολὺ ἀργότερα. Τὸ χειρόγραφο αὐτὸ παρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ χρονολογημένο ποικίλο περιεχόμενό του, ποὺ μᾶς ἐξασφαλίζει σίγουρες πληροφορίες γιὰ τὴ δεκάχρονη ἐκπαιδευτικὴ δραστηριότητα τοῦ Ι. Σ. Ἀς σταθοῦμε ἀπὸ λίγο στὰ διάφορα μέρη του :

1. Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν Φιλιππουπόλει τῷ 1829 Σεπτεμβρίου 1, μετὰ τὴν ἐξέτασιν ἐπὶ παρουσία τοῦ Ἀγίου Φιλιππουπόλεως Νικηφόρου Μητυλιναίου (sic) καὶ πάντων τῶν ἐγκριτῶν.

Παραθέτουμε ἓνα μέρος αὐτοῦ τοῦ λόγου χαρακτηριστικοῦ τῆς ἐθιμικῆς λειτουργίας τῶν ἐλληνικῶν σχολείων τῆς Β. Θράκης αὐτὴ τὴν ἐποχὴ:

«Ταῦτα λοιπὸν τὰ πρὸς τὸν πόθον μας ὀλίγα· πρὸς δὲν τὸν καιρόν μας καὶ ἡλικίαν, πολλὰ καὶ μεγάλα μαθήματα, εἰς τὰ ὁποῖα σήμερον ἐξετασθέντες ἔμπροσθεν ὑμῶν ἀπεκρίθη ἕκαστος κατὰ τὴν δυνάμιν του, εἶναι δῶρον τῆς ὑμετέρας πανιερότητος καὶ τῆς μεγαψύχου καὶ φιλομούσου διαθέσεως ὑμῶν τῶν τζορμπατζίδων καὶ εὐεργετῶν τῆς πατρίδος καὶ τῶν ὧσων συντρέχετε εἰς τὴν σύστασιν καὶ αὐξήσιν τοῦ ἐλληνικοῦ μας σχολείου καὶ εἴτε λόγῳ, εἴτε ἔργῳ ! Ὑμεῖς ἐστε τὸ αἷτιον τῆς ἀνθρωπίσεώς μας ! Ναι οἱ διδάσκαλοι εἰσὶ τὸ ὄργανον, ἀλλ' ἡ ἐνεργοῦσα δύναμις ὑμεῖς ἐστέ ! Ἄνευ τῆς μεγαλοδωρίας ὑμῶν πρὸ καιροῦ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἤθελεν ἐναγκαλισθῇ τέχνην τινὰ βάνασον, ζητῶν τὴν τύχην του εἰς τὰς σωματικὰς του δυνάμεις, ἐνῶ τώρα ἐλπίζει μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς παιδείας νὰ γίνῃ τοιοῦτος καθὼς πρέπει τῷ ὄντι νὰ εἶναι οἱ ἄνθρωποι : καθὼς τὸν θέλουσιν οἱ ἄνθρωποι, ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Θεός.

Τοιαῦτα λοιπὸν ἀγαθὰ μᾶς προσφέρει ἡ ἀρετὴ σας εἰς τὴν ὁποίαν ἐλπίζομεν τὴν εὐδαιμονίαν μας μᾶλλον ἢ εἰς τοὺς ἰδίους γονεῖς. Ἀπὸ μὲν τοὺς γονεῖς ἐλάβομεν τὸ εἶναι εἰς δὲ τὴν ὑμετέραν [...] χρεωστοῦμεν τὸ αἷτιον τοῦ εὖ εἶναι. Εὐτυχεῖς εἴμεθα διότι ἐγεννήθημεν εἰς τοιαύτην ἐποχὴν : ἐπὶ τοιούτου ἀρχιερέως, ἐπὶ τοιούτων τζορμπατζίδων. Εὐτυχεῖς εἴμεθα διότι κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ ἔλαβεν τοιούτους προστάτας, οἵτινες ἀγωνίζονται νὰ τὴν καταστήσωσιν εἰς τὴν προτέραν τῆς λαμπρότητος ἀμιλλόμενοι τίς τίνα νὰ ὑπερβάλλῃ εἰς τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος. Ἀλλ' εὐτυχεῖς καὶ σεῖς ! διότι κατεστήσατε τὴν πτωχήν μας πατρίδα,

ἥτις ἀκαταπαύστως σᾶς δίδει μεγαλύτερας ἐλπίδας διὰ νὰ δεικνύεται ἡ ἀρετὴ σας λαμπρότερα ὅχι μόνον ἐδῶ ἀλλὰ καὶ εἰς πολ-
λὰ τῆς οἰκουμένης μέρη. Ἀλλὰ πολὺ εὐτυχεστέρους σᾶς κρίνει ἡ
συνείδησις· διότι θέλετε ἀξιωθῆ καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα τὴν γλυ-
κυτάτην τοῦ Ἰησοῦ φωνήν «εὖ δοῦλε ἀγαθέ, ἐπὶ ὀλίγον εἰ πιστὸς
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω».

2. Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν Φιλιππουπόλει τῷ 1829 τὴν Μεγάλην
Παρασκευὴν κατὰ ζήτησιν τῶν Ἐπιτρόπων τῆς Σχολῆς. Τὸ κείμενο
ἔχει περιεχόμενο καθαρὰ θρησκευτικόν.

3. Λόγος περὶ Διαβολῆς ἐκφωνηθεὶς ἐν Φιλιππουπόλει τῷ 1829
τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐκεῖ σχολαρχίας μου. Ὁ λόγος αὐτὸς ἔχει ἀρκετὴ
ἐνταση καὶ δὲν εἶναι ἄσχετος μὲ τὴν κοινοτικὴ ζωὴ τῆς ἐλληνικῆς πα-
ροικίας τῆς Φιλιππούπολης. Εἶναι ἓνα κείμενο θεωρητικὸ μὲ ἀναφορὰς
στὴν ἀρχαία φιλοσοφία, χωρὶς καμιά συγκεκριμένη νύξη ἢ αἰχμὴ ἐναν-
τίον προσώπων ἢ καταστάσεων μέσα στὴν κοινότητα ποὺ νὰ ἀφοροῦν
ἄμεσα ἢ ἔμμεσα τὸν ἴδιο. Τὸ γεγονὸς ὅμως τῆς ἀπομάκρυνσης τοῦ
Ι. Σ. ἀπὸ τῆ Σχολῆς καὶ τῆς παρουσίας του τὸν Αὐγούστο τοῦ 1830 στὸ
Γαλάτσι τῆς Βλαχίας, ὅπου ἐξακολουθεῖ νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴ μετά-
φραση τῆς Ἀριθμητικῆς τοῦ Francoeur, μᾶς κάμνει νὰ συμπεράνουμε
ὅτι ἔφυγε ἀπὸ τὴ Φιλιππούπολη ἔνεκα διαφωνιῶν ὅχι ἄσχετων μὲ τὸ
λόγο περὶ «Διαβολῆς». Τὸ γεγονὸς, ἐξάλλου, ὅτι συνεχίζει τὴ μετά-
φραση, συνηγορεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ στὸ Γαλάτσι ἐξακολουθεῖ
νὰ διδάσκει (ἢ καὶ νὰ σχολαρχεῖ) στὸ ἐκεῖ ἐλληνικὸ σχολεῖο κατὰ τὸ
ἔτος 1830 ἢ καὶ τὸ 1831, γιὰ τὸ 1832 βρίσκεται, ὅπως ξέρουμε, στὸ
Βουκουρέστι, ὅπου καὶ συμπληρώνει τὴ μετάφραση ἐξακολουθώντας
νὰ διδάσκει, ὅπως εἶδαμε παραπάνω, στὴν ἐκεῖ περίφημη ἐλληνικὴ
σχολή.

4. Προσφώνημα μὲ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐορτῆς τοῦ Προφήτου Ἡλία,
συντεθὲν μὲν παρὰ Ἰωάννου Σελιμίνσκη, ἐκφωνηθὲν δὲ παρ' ἐνὸς τῶν
μαθητῶν τῆς σχολῆς τῇ 20 Ἰουλίου 1833. Τὸ προσφώνημα αὐτὸ κατα-
λήγει μὲ τὴ σημείωση: Τέλος 19 Ἰουλίου 1833 ἐν Ροῦσι - δε - βέδε
τῆς Βλαχίας.⁹

9. Ὁ Τρ. Εὐαγγελίδης, ἑ. ἀ., τοπο-
θετεῖ τὴ σχολαρχία τοῦ Ι. Σ. στὸ
Ροῦσι - δε - βέδε πρὶν ἀπὸ τὴ σχο-

λαρχία του στὴ Φιλιππούπολη, δηλ.
πρὶν ἀπὸ τὸ 1828. Προφανῶς πρόκει-
ται γιὰ λάθος· ἐκτὸς ἐὰν δεχτοῦμε

5. Πρόλογος τῆς ἡμετέρας ἐξετάσεως τῷ 1834, ἀπριλίον 28 ἐν Ρουσί - δὲ - βέδε καὶ στὸ τέλος : ἐξεφωνήθη παρ' ἐμοῦ τοῦ ιδίου.

6. Λόγος ἐκφωνηθεὶς εἰς τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἡμετέρου ἐλληνικοῦ σχολείου ἐν Πλοεστίῳ τῇ 5 Ἀπριλίου 1835. Στὸ τέλος τοῦ λόγου ὑπογράφεται Ι. Σελιμίνσκι, μὲ -ι ἀντὶ μὲ τὸ συνηθισμένο του -η.

Στὸ λόγο του αὐτὸ μιλάει γιὰ τοὺς «προφессόρους» καὶ τοὺς ἄλλους συντελεστές τῆς παιδείας καθὼς καὶ γιὰ «сυσταθέντα ἐλληνικὰ σχολεῖα». Νὰ μιὰ χαρακτηριστικὴ περικοπή :

«... Ἀλλὰ ταῦτα τὰ ἴδια καὶ ὁ ἡμέτερος θεοφρούρητος ἡγεμὼν¹⁰ ἐπὶ τῆς ἐξετάσεως περίου τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀγίου Σάββα ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων εὐγνωμονήσας καὶ εὐχαριστήσας τοὺς φιλοπάτριδας τῶν κυρίων προφессόρων ἀγωνας, ὠμολόγησε καὶ παρέστησε τὸν σκοπὸν τῆς συστάσεως τῶν ἤδη θείᾳ συνάρσει συσταθέντων ἐθνικῶν σχολείων κατὰ τὸν ὅποιον καὶ τὰ μερικῶς συσταίνόμενα σχολεῖα ὑποχρεοῦνται δικαίως νὰ ρυθμίζωσι καὶ διαθέτωσι τοὺς ἐκεῖ σχολάζοντας μαθητάς. Ἐκ τῶν τοιούτων ὑπάρχει καὶ τὸ παρ' ἐμοῦ ἤδη ἀνοιγόμενον ἐλληνικὸν σχολεῖον, κυρίως μὲν ὑπὲρ τῶν συμπατριωτῶν μου, ιδίως δὲ ὑπὲρ τῶν ἐπιθυμούντων νὰ μ' ἐμπιστευθῶσι τὰ παμφίλτατά των τέκνα. Εἰς αὐτὸ οἱ φιλόμουσοι γονεῖς νομίζω ὅτι θέλουσιν εὐχαριστήσῃ τὸν πόθον των ἀρκούντως εὐρίσκοντές με προθυμότατον συνεργάτην εἰς τὴν ἡθικὴν τῶν υἱῶν των ἀνάπλασιν καὶ βελτίωσιν...».

Ἀπὸ τὸ κείμενο αὐτὸ μαθαίνουμε ὅτι στὸ Πλοέστι συστάθηκαν τότε πρόσφατα «ἐθνικὰ σχολεῖα», ἓνα ἀπὸ τὰ ὅποια εἶναι τοῦ «Ἀγίου Σάββα», στὸ ὅποιο ἴσως δίδασκε καὶ ὁ Ι. Σ. Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ πρέπει νὰ προσεξομε εἶναι ὅτι ὁ Ι. Σ. μιλάει γιὰ τὴν «ἀνοιξιν τοῦ ἡμετέρου ἐλληνικοῦ σχολείου», γιὰ δικό του δηλαδὴ «ἀνοιγόμενον ἐλληνικὸν σχολεῖον», κυρίως γιὰ τοὺς συμπατριῶτες του (Βουλγάρους βέβαια) ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλους ποὺ θέλουν νὰ τοῦ ἐμπιστευτοῦν τὰ παιδιὰ τους. Εἶναι, λοιπόν, ἔξω ἀπὸ κάθε ἀμφιβολία ὅτι τὴν ἐποχὴ αὕτῃ ὁ Ι. Σ. ἀνοίγει καὶ γιὰ τοὺς συμπατριῶτες του τῶν βουλγαρικῶν κοινοτήτων τῆς Βλαχίας ἐ λ λ η ν ι κ ὸ σ χ ο λ ε ῖ ο . Πρέπει ἐπομένως νὰ δεχτοῦμε ὅτι τὴν

ὅτι ὁ Ι. Σ. ὑπηρέτησε δυὸ φορές στὸ Ρουσί - δε - βέδε (κωμόπολις τῆς νότιας Ρουμανίας κοντὰ στὸν παραπόταμο Βέδε τοῦ Δούναβη).

10. Ἡγεμόνας τῆς Βλαχίας ἀπὸ τὸ 1841 εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Β' Γκιγκας (1795 - 1862).

ἐποχή εκείνη ἡ καθιερωμένη ἐπίσημη καὶ ἰδιωτικὴ παιδεία, συντηρούμενη κυρίως ἀπὸ τὶς ἐλληνικὲς κοινότητες καὶ ἐλεγχόμενες ἀπὸ αὐτὲς καὶ ἀπὸ τὶς Μητροπόλεις, τόσο στὴν τουρκοκρατούμενη Β. Θράκη (Ἀνατολικὴ Ρωμυλία) ὅσο καὶ στὶς ἡγεμονίες τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, εἴταν παιδεία ἐλληνική. Σ' αὐτὸ ἰδιαίτερα ἐπιμένει, μὲ κάποιον ἴσως σωβινισμό, καὶ ὁ Τρ. Εὐαγγελίδης.

7. Νόμος Φυσικὸς ἢ Ἀρχαὶ φυσικαὶ τῆς ἠθικῆς. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὁργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ παντός, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν παρὰ Ι. Σελμίνσκη. Τῷ 1834 Μαρτίου 1 ἐν Ρουσι - δὲ - βέδε τῆς Βλαχίας. (σελίδες 53 σὲ 16 κεφάλαια). Τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ ἴδιου χειρογράφου εἶναι :

8. Λογικὴ ἢ σκέψις ἐπὶ τῶν πρώτων ἐνεργειῶν τοῦ νοῦς (σελ. 80). Στὸ τέλος : Μετεφράσθη τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1834 ἐν Ρουσι - δὲ - βέδε ἐκ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης.

9. Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐπιστολογραφίαν (σελ. 14). Ἀκολουθοῦν ἄλλες 53 σελίδες μὲ δεύτερη εἰσαγωγή «περὶ τῶν κοινῶν συστατικῶν τῶν ἐπιστολῶν» καὶ ἄλλες 10 σελίδες «Σύντομος ἐπιστολογραφία τῶν κοσμικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματῶν» (Προσφωνήσεις κτλ.).

10. Ἐκθεσις συνοπτικὴ περὶ τοῦ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ (μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ἰδιώματος) 25 Μαρτίου 1829 ἐν Φιλιππουπόλει. Προτάσσει τὸ ἱστορικὸ αὐτῆς τῆς ἐκθεσης :

«... Ἐπειδὴ πολλοὶ φιλόσοφοι ἄνδρες καταγίνονται τὴν σήμερον ἐν τῇ Εὐρώπῃ περὶ αὐτοῦ, περισσότερον δὲ εἰς τὴν Γερμανίαν, ἐξ ἧς νεωστὶ ἐλθὼν ἐλλόγιμός τις φίλος ὑπαγόρευεν ἐν συντόμῳ τὴν παροῦσαν μετάφρασιν, ἥτις δὲν ἔγινεν διόλου κατὰ τὴν λέξιν, ἀλλὰ εἰς διάφορα μέρη κατ' ἐκλογὴν τῶν ἀναγκαίων φράσεων πρὸς ἀπαρτισμὸν τῶν τοῦ συγγραφέως νοημάτων. Ὅπως οὖν καὶ ἂν ἔχη, ἅς τὴν δεχθῇ κατὰ τὸ παρὸν ὁ ἀναγνώστης ἕως οὗ ἐπιτύχω ἐτέρας τελειότερας καὶ ἀκριβεστέρας πραγματείας...».

Κύριος τίτλος τοῦ κειμένου ποὺ ἀκολουθεῖ : Περὶ ζωϊκοῦ ἢ Μεσμερινοῦ¹¹ Μαγνητισμοῦ, Σύνταγμα τοῦ Ἰωσήφ Βεπέρ ἐκδοθὲν τῷ

11. Κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες τοῦ ΙΗ' αἰ. στὴ Βιέννη ὁ γερμανὸς γιατρὸς Franz Anton Mesmer ἰσχυ-

ρίστηκε ὅτι ἀνακάλυψε στὶς ιδιότητες τοῦ μαγνήτη ἓνα θεραπευτικὸ μέσο γιὰ ὅλες τὶς ἀρρώστειες. Ὁ Mesmer

1816. Στο τέλος παραθέτει διάφορα αρχαῖα καὶ νεώτερα ἀποφθέγματα, γραμμένα στὰ Γαλλικὰ καὶ συνοδευόμενα ἀπὸ τὴ μετάφρασή τους. Ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, ἀρχαῖα καὶ νεώτερα, περιλαμβάνει καὶ τοῦ Κομφουκίου, τοῦ Ζωροάστρη κ. ἄ.

Ἄς ρίξουμε τώρα μιὰ σύντομη ματιὰ στὰ ὑπόλοιπα χειρόγραφα τοῦ Ι. Σ. ποὺ φυλάσσονται στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη. Εἶναι τὰ 1222, 1223, 1224 καὶ 1225. Τὰ τρία πρῶτα περιέχουν σὲ συνέχεια μιὰ πλήρη μετάφραση τῆς «καθολικῆς Ἠθικῆς» τοῦ γάλλου φιλόσοφου βαρώνου D'Holbach¹², φίλου καὶ συνεργάτη τοῦ Diderot στὴν «Ἐγκυκλοπαίδεια».

Τὸ χφ. 1222 (φύλλα 167) ἀρχίζει μὲ τὰ ἀκόλουθα: *Καθολικὴ ἠθικὴ ἢ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου συγγραφεῖσα μὲν παρὰ τοῦ κυρίου βαρώνου Ὁλβαχ εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν μεταφρασθεῖσα δὲ εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἰδιῶμα παρὰ τοῦ Ἰ. Σελιμίνσκη. Θεωρία τῆς ἠθικῆς, τόμος Πρῶτος. Προτάσσεται ὁ πρόλογος ἀπὸ 37 σελίδες. Στο τέλος τοῦ χειρογράφου τοῦ Α' τόμου σημειώνει: Τέλος τῆς πρώτης ἀναθεωρήσεως καὶ ἀντιγραφῆς τοῦ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν μεταφρασθέντος Α' τῆς Καθολικῆς Ἠθικῆς τοῦ κυρίου Ὁλβαχ τόμου παρὰ Ἰ. Σελιμίνσκη τῇ 27 Μαρτίου 1835 ἐν Ροῦσι - δε - βέδε τῆς Βλαχίας.*

ἔφυγε ἀπὸ τὴ Βιέννη καὶ πῆγε στὸ Παρίσι ποὺ γρήγορα ἔγινε τὸ κέντρο τοῦ Μεσμερισμοῦ, ἐνῶ στὴ Βιέννη ἓνας ἀπὸ τοὺς μαθητές του, ὁ Deslon, ἔκαμε σειρὰ πανεπιστημιακῶν μαθημάτων ἐπαναλαμβάνοντας τὰ πειράματα τοῦ Mesmer, ὥσπου τὸ 1784 μιὰ εἰδικὴ «Βασιλικὴ Ἐπιτροπὴ» καταδίκασε σὰν ἀγυρτεία τὸ ζωϊκὸ μαγνητισμὸ. Ὁ Mesmer προσπάθησε νὰ ἰδρύσει στὸ Παρίσι μιὰ ἐταιρεία ὑποστηρικτῆ τῆς θεωρίας του, χωρὶς ὅμως ἐπιτυχία, καὶ ἔφυγε ὀριστικὰ ἀπὸ τὴ Γαλλία γιὰ νὰ μεταβῇ στὴν Ἀγγλία καὶ τέλος στὴ Γερμανία. Ἐπὶ πολὺ καιρὸ οἱ διάφορες ἐταιρίες τοῦ Μεσμερισμοῦ, οἱ λεγόμενες «τῆς Ἀρμονίας», πῆραν στὴ Γαλλία μιὰ μορφὴ τεκτονικοῦ μυστικισμοῦ, ὥσπου μὲ τὸν καιρὸ αὐτοδιαλύθηκαν ὕστερα ἀπὸ

τὴν ἀναχώρηση τοῦ Mesmer ἀπὸ τὸ Παρίσι μὲ πολλὰ χρυσάφι στὶς ἀποσκευές του. Εἴταν πολὺ φυσικὸ ἓνα ἀνήσυχο πνεῦμα, ὅπως τοῦ Ἰ. Σ., νὰ ἐνδιαφερθεῖ γιὰ τὸν Μεσμερισμὸ καὶ νὰ τὸν περιλάβει στὸν κύκλο τῶ πνευματικῶν του ἀνησυχιῶν. Ὅπως μάλιστα ἀναφέρει ὁ ἴδιος στὸ κείμενό του μὲ τὸν ζωϊκὸ μαγνητισμὸ ἐξηγοῦνται καὶ μερικὲς λατρευτικὲς τελετουργίες τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἡ χειροτονία μὲ τὴν ἐπίθεση τοῦ χεροῦ στὸ κεφάλι τοῦ χειροτονουμένου κ. ἄ.

12. Ὁ Holbach, πνεῦμα ἐλεύθερο καὶ ἐπαναστατικὸ, εἴταν ἐχθρὸς ὅλων τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν ποὺ τὶς θεωροῦσε ὄργανα τοῦ δεσποτισμοῦ. Τὸ οὐσιαστικώτερο ἔργο του εἴταν τὸ «Σύστημα τῆς φύσης» (Le système de la nature), ὅπου ἐκθέτει τὴν ὕλι-

‘Ο Β’ τόμος τῆς Καθολικῆς Ἠθικῆς (γαλλικὸς τίτλος *Morale Universelle*) σὲ 143 φύλλα περιέχεται στὸ χειρόγραφο 1223. Τὸ χφ. κλείνει μὲ τὴ σημείωση : *Τέλος Ἰουνίου 5, 1835 ἐν Ροῦσι - δε - βέδε τῆς Βλαχίας*. Ἡ ὀλοκλήρωση τῆς μετάφρασης τοῦ ἔργου κλείνει μὲ τὸ χφ. 1224 τοῦ Γ’ τόμου (φύλλα 145), ὁ ὁποῖος ἐπιγράφεται : *Τόμος Γ’ τῆς ἠθικῆς τοῦ Ὀλβαχ, καὶ κλείνει μὲ τὴ σημείωση : Τέλος τῆς Καθολικῆς Ἠθικῆς, ἥτις μετεφράσθη ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον παρὰ Ἰ. Σελιμίνσκη τῇ 17 Νοεμβρίου 1835 ἐν Πλοεστίω*.

Τὸ ἐγγεῖρημα τοῦ Ι. Σ. μὲ τὴ μετάφραση ἑνὸς ἐπαναστατικοῦ φιλοσοφικοῦ ἔργου, ὅπως ἡ «Καθολικὴ Ἠθικὴ» τοῦ Holbach δείχνει, μαζὶ μὲ τὶς πνευματικὲς ἀνησυχίες τοῦ μεταφραστῆ, καὶ τοὺς κοινωνικοπολιτικὸς προσανατολισμούς του σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ τὸ βουλγαρικὸ στοιχεῖο τῆς Β. Θράκης καὶ τῆς Βλαχίας βρίσκεται, μετὰ τὴν ἑλληνικὴ ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία (ποὺ ὁ ἴδιος τὴν ἔζησε μὲ ἄμεση συμμετοχή), κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση μιᾶς νεοφώτιστης βουλγαρικῆς ἐθνικῆς ἡγεσίας, ἰδίως μετὰ ἀπὸ τὸ Ρωσοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1828 - 29 καὶ τὴ συνθήκη τῆς Ἀδριανούπολης. Κατὰ τὴν πολεμικὴ αὐτὴ περίοδο ὁ Ι. Σ. βρισκόταν στὴν ἀκμὴ τῆς εκπαιδευτικῆς του δραστηριότητος μὲ τὴ σχολαρχία του στὴ Φιλιππούπολη καί, στὴ συνέχεια, ἄλλων ἑλληνικῶν σχολείων τῆς Βλαχίας, ὅπου ὑπῆρχαν πυκνὲς καὶ ὀργανωμένες ἑλληνικὲς παροικίες. Ἡ μετάφραση τῆς «Καθολικῆς Ἠθικῆς» τοῦ Holbach τὸν ἀπασχόλησε, καθὼς εἶδαμε, ὅλο τὸ ἔτος 1835, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὶς αὐτόγραφες σημειώσεις του στοὺς τρεῖς τόμους τοῦ ἔργου.

Ἀλλὰ ἡ «Ἠθικὴ» δὲν εἶναι τὸ μόνον ἐπαναστατικὸ ἔργο τοῦ γαλλικοῦ Διαφωτισμοῦ ποὺ τὸν ἔχει ἀπασχολήσει μεταφραστικά. Τὸ χφ. 1225 τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης (φύλλα 253) περιέχει σὲ μετάφραση τὸ ἔργο τοῦ Ἀββᾶ Mably (ὁ Ι. Σ. τὸν γράφει Μαυλὺ) : *Περὶ τοῦ πῶς*

στικὴ καὶ μηχανιστικὴ φιλοσοφία του. Κατὰ τὸν Holbach ἡ ὕλική φύση εἶναι ἡ πρώτη αἰτία ὅλων τῶν ὄντων καὶ ὑπάρχει πρὶν ἀπὸ κάθε αἰωνιότητα χωρὶς νὰ ἔχει ποτὲ δημιουργηθεῖ. «Ἡ ὕλη ἐνεργεῖ μὲ τὶς δικῆς της δυνάμεις καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ καμιά ἐξωτερικὴ ὥθηση γιὰ νὰ τεθεῖ σὲ κίνηση. Ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα μέρος τῆς φύσης ὑποκείμενο στὸν ὕλικό

ντετερμινισμό καὶ οἱ πνευματικὲς του ἱκανότητες ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ὀργανισμό τοῦ σώματός του». Ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ, τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ἔμφυτων ιδεῶν καὶ θεωρεῖ ὅλες αὐτὲς τὶς δοξασίες ἐπιβλαβεῖς. Βλ. ἐπίσης Κ. Θ. Δημαρᾶς, *Μαργινάλια σὲ ἓνα ἀντίτυπο τοῦ d'Holbach, «Βιβλιογραφικά» Α' (1972), σσ. 3 - 12.*

δεῖ τὴν ἱστορίαν σπουδάζειν,¹³ ποὺ τελειώνει μὲ τὴ σημείωση : *Τῇ 17 Μαρτίου 1839, ἐν Πετρούπιαν.*

Μὲ τὴ μετάφραση αὐτὴ νομίζουμε πὼς ὁλοκληρώνεται ὁ φιλοσοφικὸς προσανατολισμὸς καὶ ἡ πνευματικὴ συγκρότηση τοῦ Ι. Σ. Τὰ ἔργα τοῦ Holbach καὶ τοῦ Mably ποὺ ἔχει μεταφράσει δὲν προορίζονταν, βέβαια, γιὰ τὴ συμπλήρωση τῶν μαθημάτων ποὺ δίδασκε στὸν κύκλο τῆς ἐκπαιδευτικῆς του δραστηριότητος. Ἐπρόκειτο ἀσφαλῶς γιὰ ἔργα ποὺ τὸν ἐνδιέφεραν προσωπικά, ποὺ ἀποτελοῦσαν πόλους τῶν φιλοσοφικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν του ἀνησυχιῶν. Ὁ Ι. Σ. ζώντας ἀνάμεσα στὶς βουλγαρικὲς παροικίες τῆς Βλαχίας ἐπὶ μιὰ ὁλόκληρη δεκαετία, κατὰ τὴν περίοδο ἀκριβῶς ποὺ ξυπνᾷ γιὰ πρώτη φορὰ ἡ νεοβουλγαρικὴ ἐθνικὴ συνείδηση κυρίως μὲ τὸ Ρωσοτουρκικὸ πόλεμο τοῦ 1828 - 29, ποὺ ἔφερε τοὺς «ἀδελφοὺς» Ρώσους ὥς τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τὴ Σέλιμνο, εἶταν πολὺ φυσικὸ νὰ ἐργαστεῖ γιὰ τὴν ἐθνικὴ διαφώτιση καὶ τὴν ὁργάνωση τῶν βουλγαρικῶν παροικιῶν στὶς πόλεις ὅπου δίδασκε σὲ ἑλληνικὰ σχολεῖα. Ἡ παιδεία ὅμως ποὺ τὸν ἔχει διαπλάσει σὰν πνευματικὴ ὄντοτητα εἶναι χτισμένη πάνω στὰ ἑλληνικὰ διαφωτιστικὰ πρότυπα. Ὡστόσο τὸ ἑλληνικὸ Εἰκοσιένα — ποὺ δὲν τοῦ εἶταν ξένο — κατὰ τὴν τελευταία περίοδο τῆς ἐπαναστατικῆς ὠρίμασής του καὶ μέσα στὰ τρία πρῶτα πολεμικὰ χρόνια (1821 - 23) τῆς προσωπικῆς συμμετοχῆς του σὰν πολεμιστῇ στὸν ἀγῶνα,¹⁴ φυσικὸ εἶταν νὰ

13. Mably (Gabriel Bonot de), «De la manière d' écrire l' histoire». Ὁ Mably (1709 - 1785) στὰ φιλοσοφικά του ἔργα συνέχισε τὴν ἀντίθεση τοῦ Rousseau ἐναντίον τοῦ ὀπτιμισμού τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν οἰκονομολόγων τῆς ἐποχῆς του. Θεωρεῖ τὰ γράμματα, τὶς ἐπιστῆμες, τὶς τέχνες, ἀκόμη καὶ τὴ βιομηχανία, σὰν στοιχεῖα διαφθορᾶς καὶ παρακμῆς. Στὴ φιλοσοφία του εἶναι, ὅπως ὁ Locke, ἐνάντιος τῆς καρτεσιανῆς θεωρίας τῶν ἐμφυτῶν ἰδεῶν. Τὸ ἔργο του ἄσκησε βέβαιη ἐπίδραση στοὺς ἐπαναστάτες τοῦ 1789. Εἶταν ἐνάντιος τῶν φυσιοκρατῶν καὶ ἐχθρικός στὴν ἰδιοκτησία τῶν ἀγαθῶν τῆς παραγωγῆς, πρᾶγμα ποὺ κάποτε τὸν ἔκαμε νὰ θεωρηθεῖ

σὰν ἕνας πρόδρομος τοῦ κοινοκτητικοῦ σοσιαλισμοῦ. Τὸ ἔργο ποὺ μετέφρασε ὁ Ι. Σ. γράφτηκε τὸ 1783, στὴν ὠριμότερη ἡλικία του.

14. Ὅλες οἱ ἑλληνικὲς ἐγκυκλοπαιδεῖες συμφωνοῦν ὅτι ὁ Σελιμίνσκι εἶναι βούλγαρος (Ἰβάν Σελιμίνσκι), ὅτι ἐσπούδασε στὴ σχολὴ τῶν Κυδωνιῶν, πῆρε μέρος στὴν ἑλληνικὴ ἐπανάσταση καὶ πολέμησε σὲ πολλὲς μάχες καὶ ὅτι ἔγραψε στὰ ἑλληνικὰ πολλὰς ἱστορικὲς μονογραφίες «διασῆμων ἀνδρῶν τῆς πατρίδος του», οἱ ὁποῖες «μεταφρασθεῖσαι, ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ ὑπουργείου Παιδείας εἰς τὴν σειράν «Βιβλιοθήκη Ἰβάν Σελιμίνσκι», Σόφια 1904 (Ἐγκυκλοπαίδεια Ἐλευθερουδάκη). Ἡ ἴδια ἐγκυκλοπαίδεια

κυριαρχεῖ ζωντανὸ καὶ καθοριστικὸ στὴν πολιτικοκοινωνικὴ ἐθνικιστικὴ του δραστηριότητα. Ἡ λύτρωση τῶν ἀδελφῶν του Βουλγάρων ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ εἶναι φυσικὸ ν' ἀποτελεῖ τὸν σταθερὸ στρατηγικὸ του σκοπὸ καὶ ἀσφαλῶς οἱ ἐπαναστατικοὶ προσανατολισμοὶ του φωτίζονται ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς προβολεῖς τοῦ γαλλικοῦ Διαφωτισμοῦ τοῦ ΙΗ' αἰ. καὶ ἀπὸ τοὺς κοινωνικοπολιτικούς ὁραματισμούς τοῦ J. J. Rousseau, πού τὸ περίφημο «Κοινωνικὸ Συμβόλαιόν» του βρῆκε τὴν πολιτικὴ του ἔκφραση στὴ Διακήρυξη τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου.¹⁵

Μὲ γερὰ ὀπλισμένη τὴν φιλοσοφικὴ του συγκρότηση ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Holbach καὶ τοῦ Mably, ἀποφασίζει νὰ ξανακατέβει στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐπιδοθεῖ σὲ ἱατρικὲς σπουδὲς στὸ πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸ πραγματοποιεῖται ἀπὸ τὸ 1840 ὡς τὸ 1845. Τότε ἀσφαλῶς εἶχε μεταφέρει μαζὶ του καὶ τὰ χειρόγραφα πού ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἐκπαιδευτικὴ του δραστηριότητα στὸ σύνολό της, κατὰ τὴ δωδεκαετία 1828 - 1839, δραστηριότητα πού πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ παιδεία του.

Τὸ γεγονός ὅτι τὰ δύο τελευταῖα μεταφραστικὰ ἔργα του τῶν Holbach καὶ Mably, ἔργα μὲ ὄχι σχολικὸ προορισμό, μεταφράζονται ἀπὸ δική του ἐλεύθερη ἐκλογή καὶ γιὰ δική του προσωπικὴ χρῆση, βεβαιώνει, πέρα ἀπὸ κάθε ἀμφιβολία, τὴν ὀρίμαση τῶν ἰδεῶν του μέσα στὰ πλαίσια τοῦ γαλλικοῦ Διαφωτισμοῦ. Μποροῦμε μάλιστα νὰ ὑποθέσουμε ὅτι τὰ μετέφερε μαζὶ του στὴν Ἀθήνα μὲ ἀπώτερο σκοπὸ νὰ τὰ τυπώσει γιὰ χρῆση τῆς ἐλληνοφωνῆς ἐν γένει βουλγαρικῆς καὶ ἐλληνικῆς ἰντελιγκέντσιας. Ἡ ἔκδοση βέβαια δὲν πραγματοποιήθηκε καὶ ὁ Ι. Σ. μετὰ ἀπὸ τὰ πέντε χρόνια τῶν ἱατρικῶν σπουδῶν του, ὅταν ἐπρόκειτο

ἀναφέρει «ὅτι ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας τῆς πατρίδος του καὶ εἰργάσθη μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπαναστατῶν εἰς Βελιγράδιον ὅπου καὶ ἀπέθανε πρὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Βουλγαρίας». Εἶναι ὥστόσο σφάλμα τὸ ἀναφερόμενο ἐκεῖ ὅτι «ἐπηγγέλετο ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη τὸν διδάσκαλον εἰς βουλγαρικὰ σχολεῖα τῆς Ρουμανίας», ἀφοῦ, ὅπως εἶδαμε στὰ χειρόγραφα του, μόνον σὲ ἐλληνικὰ σχολεῖα τῆς Βλαχίας ὑπηρετήσε καὶ τὸ μόνον διωτικὸν σχολεῖον γιὰ τοὺς συμπατριῶ-

τες του πού ἱδρυσεν στὸ Πλοέστι ὁ ἴδιος τὸ χαρακτηρίζει «ἐλληνικόν». Τὰ ἴδια περίπου ἀναφέρουν γιὰ τὸν Ι. Σ. καὶ οἱ ἐγκυκλοπαίδειες Πυρσοῦ καὶ Ἡλίου.

15. Ὅπως εἶναι γνωστὸ ὁ J. J. Rousseau συνεργάστηκε στὴν Ἐγκυκλοπαίδεια μὲ τὸν Diderot γράφοντας τὰ ἄρθρα γιὰ τὴ μουσικὴ· ἐπιπλέον εἶχε δεσμούς προσωπικοὺς μὲ τὸν συγγραφέα τῆς προτίμησης τοῦ Ι. Σ., τὸν Mably.

να εγκαταλείψει όριστικά τήν Ἑλλάδα γιά νά ξαναγυρίσει στήν πατρίδα του σάν γιάτρος πιά ἤ μάλλον ἱατροφιλόσοφος, ἔκρινε καλò ν' αποχωριστεῖ ἀπό τὰ χειρόγραφα του καί τὰ ἐμπιστεύθηκε ἄμεσα ó ἴδιος ἤ ἔμμεσα μέ κάποιο φίλο του στήν Δημόσια βιβλιοθήκη τῆς Ἀθήνας (τήν μετέπειτα Ἑθνική) σάν μαρτυρία καί σάν ἀνταπόδοση τῆς ἐλληνικῆς του παιδείας.

Σύμφωνα μέ ὑπεύθυνες πληροφορίες πού ἔχουμε ἀπό τήν βουλγαρική πηγή, ó Ι. Σ., ἀφοῦ τέλειωσε τίς ἱατρικές του σπουδές στήν Ἀθήνα τò 1845, ἔφυγε στή Σιένα τῆς Ἰταλίας, ὅπου πῆρε δίπλωμα τῆς ἱατρικῆς, καί γύρισε ἀμέσως στό Βουκουρέστι. Ἔως τò 1848 ἄσκησε τήν ἱατρική στό Βουκουρέστι, τή Βράϊλα, τò Καλαράς καί τò Βελιγράδι. Σ' ὅλο τόν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς του ó Ι. Σ. ἐργάστηκε σάν ἀπόστολος τοῦ βουλγαρικοῦ διαφωτισμοῦ στίς πυκνές βουλγαρικές παροικίες τῆς Βλαχίας, ὅπου ἄσκοῦσε καί τò κοινωνικό λειτούργημα τοῦ γιάτροῦ κι' αὐτό τοῦ διευκόλυνε τήν ἄμεση ἐπικοινωνία μέ τò λαό. Δέν ἀξιώθηκε ὥστόσο νά ζήσει καί νά δεῖ τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία τῆς Βουλγαρίας. Κατά τόν Κριμαϊκό πόλεμο (1853 - 56), ὅταν ó ρωσικός στρατός μπῆκε στή Μολδαβία καί τή Βλαχία, ó Ι. Σ. ἐλπίζοντας στήν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας του συγκέντρωσε βούλγαρους ἐθελοντές γιά νά ἐνισχύσει τοὺς Ρώσους. Πέθανε τò 1867, σέ ἡλικία 68 ἐτῶν, κλείνοντας μέσα στά μάτια του τò δράμα τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς πατρίδας του.

Ν. Δ. Σωτηράκης

Μάιος 1974